

در مجلس ملی شایسته نبود يك هم چو نظاهراتی از طرف خودش بکنند مذاکرات امروز مجلس یقین دارم آقایان را عموماً متأسف نموده ولی بنده را فوق العاده عصبانی کرده است و باین جهت بنده عصبانی شدم که متأسفانه ماهر قدر به طرف حکومت ملی و شوروی پیش میرویم در وظایف خود نسبت به حکومت شوروی تصور می کنیم.

حالا بهتر اینست وارد جزئیات نشوم چون آقای رئیس هم میل دارند که مجلس زودتر خاتمه یابد ولی اجمالاً بایستی گفته شود:

که در حکومت شوروی حکومت بسا مجلس شورای ملی است و دولتی که از طرف مجلس شورای ملی مأمور می شود مأموریت دارد منویات و قوانین مجلس را به موقع اجراء بگذارد.

بنابراین هیچ دولتی نمیتواند بمجلس شورای ملی بی اعتنائی نماید و نمی تواند نظاهراتی در مجلس به نماید که شایسته آن مقام مقدس نباشد.

بنده تصور می کنم هر حکومتی به همان دلیل که در موقع معرفی و تقدیم پرگرام خود نظر باینکه طرف اعتماد مجلس است میتواند کار کند همین که اعتماد مجلس از او سلب شد وحس کرد که در مجلس اکثریت ندارد باید مستعفی شود و نباید اصرار کند که باید حتماً من زمامدار باشم و برخلاف رأی اکثریت مجلس امور مملکت بمن معول شود.

نسبت بکابینه گذشته همین طور بود و اکثریت مجلس عدم اعتماد خودش را صراحتاً اظهار کرد و يك حکومت مشروطه خواه مقتضی بود زمامداری را ترك کند ولی متأسفانه نکرده و علاوه به مجلس آمدند و اظهاراتی کردند که هم مخالف شأن و مقام خودشان بود و هم مخالف شئون زمامداران سابق و لاحق

آقای مستوفی الممالک البته حق داشتند از خودشان دفاع کنند ولی حق نداشتند از دیگران تنقید کنند.

البته حق داشتند از خود دفاع کنند و عملیات خود را چه در امور داخلی و چه در امور خارجی مشروحاً بیان نمایند و آقا یان را به اظهارات خود متوجه نمایند ولی يك عبارت گفتند که هم به زمامداران سابق بر می خورد و هم به زمامداران لاحق بنده چون یکی از زمامدارانی هستم که در دوره چهارم مجلس به عقیده خود و شاید به عقیده طرف داران خودم با کمال عفت و پاکدامنی حکومت نموده ام نمیتوانم در مقابل این اظهار ساکت باشم ولی تصدیق میکنم که هر شخص و هر حکومتی سلیقه در طرز اداره کردن امور مملکت دارد. يك حکومت میتواند تصدیق کند که اشخاص هر چه می خواهند بکنند و

قوانینی که برای جلوگیری این اشخاص وضع شده اجرائشود و بالاخره مملکت دچار هرج و مرج گردد ولی حکومت دیگر میگوید مأمور شده ایم برای اجرای قوانینی همان طور که در موقع استیضاحی که از خود بنده کردند بنده گفتم ما از طرف مجلس شورای ملی مأمور شده ایم و باید اراده مجلس را بر مردم تحمیل کنیم و قوانینی که مجلس وضع کرده به موقع اجراء بگذاریم و نگذاریم اشخاص در مجامع و میدانهای عمومی بیایند نطقهای مهیج بنمایند و هتک احترام و اعراض عمومیرا بنمایند. بد کوئی کنند و هیچ مانعی نباشد.

مانی میتوانیم تحمل کنیم اشخاص برخلاف قوانینی که مجلس وضع کرده است چیزهایی در جراید بنویسند و يك افتراهایی بر مردم وارد بیاورند در صورتیکه در مملکت همه قسم قوانینی برای جلوگیری هست باین جهت بود که بنده عرض کردم سلیقه حکومت ها در طرز اداره مملکت مختلف است يك حکومت هست که مقتضی میدانند تماشاجی واقع شود و يك حکومتی است که میگوید از امورات خلاف نظم جلوگیری کرد عقیده شخصی بنده این است حکومتی که نتواند قوانین مملکت را اجرا نماید لایق حکومت کردن نیست ملاحظه فرمائید در مجلس شورای ملی اگر امشب این شخص معترم وطن پرست نبود (اشاره بر رئیس مجلس) چه نمایشانی در مجلس داده میشد؟ اگر احکام رئیس مجلس بر طبق رأی مجلس نبود چه وقایع ناگواری اتفاق می افتاد.

آقای مستوفی الممالک در ضمن نطق خودشان فرمودند چون موقع فترت و بره کشی است يك اشخاص بخیال اینکه آجیل هائی بگیرند و يك آجیل هائی هم بدهند طالب حکومت هستند این عبارت بخیلی اشخاص بر می خورد اولاً راجع بزمامداری که در دوره چهارم مصدر کار بودند بنده باید يك توضیحی عرض کنم:

یکی از آن زمام داران بنده بود و یکی هم آقای مشیرالدوله بنده عرض میکنم اگر نه تنها من بلکه اشخاص که با من کار کرده اند استفاده هائی کرده اند من حاضر از تمام دارائی خود صرف نظر نمایم و همینطور اگر آقای مشیرالدوله یا نزدیکان ایشان يك استفاده هائی کرده باشد. باز بنده حاضر از تمام دارائی خود صرف نظر نمایم پس چرا باید ایشان يك چنین فرمایشی بکنند در صورتیکه میدانند اشخاص که مورد توجه هستند کجا هستند شاید عقیده بعضی این بود که بعد از آقای مستوفی الممالک بنده زمامدار شوم و عقیده بعضی این بود که آقای مشیرالدوله باشند. بنده چندین مرتبه در فرا کسیونها آمدم و گفتم که اگر نظر شما بمن است من بطور قطع میگویم اگر با اتفاق هم بمن رأی بدهید حاضر برای زمامداری نیستم آیا این رابطه نگفتم. حتی اینکه گفتم تصور میکنم

آقای مشیرالدوله هم حاضر نباشند آیا باز بنده نگفتم اگر آقای مشیرالدوله حاضر نباشند من چون حاضر نیستم راضی هستم آقای مستوفی الممالک در کار خود باقی بمانند؟ آیارواست آقای مستوفی الممالک يك همچو عباراتی بگویند که در موقع فترت که موقع بره کشی است يك اشخاصی میخواهند زمامدار باشند بنده که جزء آن اشخاص نیستم و کاش از آقای مستوفی الممالک توضیح میخواهند که مقصود از آن اشخاص کجا هستند اما در موضوع مخالفت مخالفین و موافقت موافقین چون آقای تدین توضیحاتی دارند دیگر لازم نیست بنده عرض بکنم همین قدر عرض میکنم چون بنده اظهار اعتماد با آقای مستوفی الممالک کرده بودم با اعتماد خودم باقی بودم ولی وقتی دیدم که مجلس شورای ملی را پر از هوچی کردند و در پشت کوش و کلاه که مقامشان محترم است صدای مرده باز شنیدم جا داشت مخالفت بکنم ولی رفقای من میدانند اظهار کردم در موقع استیضاح ورقه کبود نخواهم داد و در موضوع آقای مستوفی الممالک از دادن رأی امتناع میکنم ولی بعد از اظهاراتی که امشب کردند دیگر موقع ندارد که بنده امتناع بکنم و ورقه کبود خود را تقدیم آقای رئیس خواهم کرد.

رئیس - آقایان مذاکرات را کافی میدانند؟ بنده گمان میکنم مقتضی این است که جلسه ختم شود و فردا سه ساعت قبل از ظهر تشکیل شود.

نصرت الدوله - پس رأی استیضاح چه میشود؟

رئیس - در صورتیکه دولت مستعفی است رأی موضوع ندارد.

نصرت الدوله - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید

نصرت الدوله - بنده چیزی عرض نمیکنم زیرا آنچه باید گفته شده و شاید بنده قوه خودداری بقدر آقای تدین و آقای قوام السلطنه ندارم و به علاوه آقای رئیس هم میل ندارند این قبیل مذاکرات تعقیب شود آن اشخاص هم که میل دارم عرایض بنده را بشنوند حاضر نیستند ولی میخواستم تکلیف برای نتیجه استیضاح معلوم شود زیرا آقای مستوفی در موقعیکه بعد از آن حرفها بطور فراری از مجلس بیرون رفت گفت من در اکثریت تردید دارم در صورتیکه بیستروز است در مجلس اکثریت نداشت و برخلاف اکثریت مجلس متراً گار میکرد بهمین ملاحظه تقاضا میکنم تکلیف استیضاح را معین بفرمائید

رئیس - بنده اینطور شنیدم که ایشان گفتند پیش از استیضاح تردیدی داشتیم ولی بعد از استیضاح تردیدی برای ایشان باقی نمانده و باین نظر بود که استعفا کردند در هر صورت جلسه فردا سه ساعت قبل از ظهر تشکیل میشود

مجلس دوساعت از شب گذشته ختم شد
رئیس مجلس - مؤتمن الممالک

جلسه ۲۸۵
صورت مشروح مجلس
یوم سه شنبه ۲۲ جوزا ۱۳۰۲
مطابق ۲۶ شوال ۱۳۴۱
(مجلس تقریباً یک ساعت قبل از ظهر بریاست آقای مؤتمن الممالک تشکیل گردید)

صورت مجلس یوم یکشنبه ۲۰ جوزا را آقای امیرناصر قرائت نمودند
رئیس - نسبت بصورت جلسه ایرادی نیست؟ آقای حائری زاده (اجازه)

حائری زاده - راجع بدیر آمدگان اسامی چند نفر از نمایندگان نوشته شده بود اسم آقای رئیس جزء آن نبود در صورتیکه ما هم در کمسیون اعصابه دربار در خدمت ایشان بودیم
رئیس - آقای آقامیرزا علی (اجازه)

آقامیرزا علی کازرونی - در تاریخ ششم جوزا دولت يك پیشنهادی تقدیم مجلس کرد راجع باینکه امتیاز يك ولایت بجهت استخراج نفت بتجار ایرانی داده شود بنده اطلاع دارم نظر باطمینانی که تجار داشتند يك اقداماتی کرده اند و بنده میدانم علت اینکه بآن پیشنهاد عطف توجهی نشده که آن پیشنهاد تصویب یابد شود چیست؟ گرچه بنده با این قانون امتیاز نفت مخالفم ولی چون حکومت با اکثریت است و اکثریت هم این قانون را تصویب میکند خوب است قبل از آنکه تصویب شود چون امتیاز چهار ولایت بکمیانی امریکائی داده میشود نسبت بآن پیشنهاد هم عطف توجهی شود زودتر راپرت دهند که تکلیف هر دو توأم معین شود

رئیس - این پیشنهاد جدیداً رسیده است بکمسیون مراجع میشود و البته کمسیون هم راپرت خود را تقدیم مجلس کرد.
آقای حاج میرزا عبدالوهاب (اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - بنده عرض میکنم در چندین قبل يك لایحه از طرف دولت راجع به مالیات بلدی بمجلس آمد و چون در مجلس اظهار شد رئیس بلدی هنوز نیامده است باینجهت آن قانون رد شد و بنامد بماند تا رئیس بلدی بیاید و تا تکلیف آن معلوم شود در کمسیون قوانین مالیه هم این مسئله مطرح شد و آنجا هم همینطور رأی داده شد و بطوری که حالا در روزنامه هادید میشود مطالبه مالیات کابینه آقا سید ضیاءالدین را میکنند در صورتیکه مطابق اصل ۹۴ متمم قانون اساسی هیچگونه مالیاتی برقرار نمیشود مگر بحکم قانون مقصود بنده این است که معلوم شود اگر مالیات کابینه سید ضیاء الدین را مردم باید بدهند از طرف مجلس معلوم شود اگر نباید بدهند معلوم شود

رئیس - آقای رفعت الدوله
(اجازه)
رفعت الدوله - بنده از مقام محترم ریاست استعفا میکند که لایحه دولت را راجع بصاحب منصبان قدیمی که حقوق تقاعد برای آنها از طرف وزارت جنگ و دولت معین شده و در اول شوره به مجلس آمده کمیسیون هم تصویب کرده جز در دستور بگذرانند چون این اشخاص خیلی مستأصل و پیریشانند بتصور میکنم مخالفی هم نباشد **رئیس** - بالفعل لایحه فقط جزء دستور است و بنده خیال داشتم مطلبی را که آقای رفعت الدوله فرمودند جز دستور فردا بگذارم **آقای نصرت الدوله** (اجازه)
نصرت الدوله - بنده بگره عرضی ندارم خواستم جواب آقای کازرونی را عرض کنم که حضرت آقای رئیس فرمودند **رئیس** - آقای حائری زاده (اجازه)
حائری زاده - بنده هم عرضی ندارم **رئیس** - لایحه فقط مطرح است . اولاً تبصره ای است که بر ماده قبل اضافه شده است (بشرح ذیل قرائت شد)
راجع به تبصره - ماده اول که از طرف مجلس مقدس بکمیسیون ارجاع شده بود کمیسیون وقت لازم نموده و تبصره ذیل را در آخر ماده اول بمجلس مقدس پیشنهاد مینماید .
تبصره - هر گاه در مدت این امتیاز دولت خواست امتیاز قطعه استثناء شده را کلام بعضاً بدولت یا کمیانی یا تابع خارجه واگذار نماید کمیانی امریکائی که دارای امتیاز فقط شمال مطابق شرایط مقرر در این قانون خواهد بود حق تقدم خواهد داشت بکنفرانز نمایندگان - آهسته تر بخوانید که بنویسم (مجدداً بمضمون فوق قرائت شد)
رئیس - ایرادی نیست ؟
آقای آقامیرزا علی (اجازه)
کازرونی - در این موضوع عرضی ندارم **رئیس** - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)
آقا سید یعقوب - بنده موافقم **رئیس** - آقای سید ابوالملک (اجازه)
سید ابوالملک - عرضی ندارم **رئیس** - رأی میگیریم باین تبصره آقایان اینکه میبکنند

این قانون رعایت رضایت طرف است و بس و سوی این چیزی نیست . **یکی از نمایندگان** - این طور نیست .
کازرونی - اجازه میفرمائید مکرر همه آقایان اظهار کرده اند که بلی مانعی - خواهیم اگر طرف داخل نمیشود ولی تصریحاً بمان نشان دادند که از روی همان مدرکی که داده شده باید اینطور باشد البته در این صورت آنچه عرض کردم بی نتیجه و بی اثر است اولاً باید دید که طرف چه میگوید؟ چه میخواهد؟
هر چه میگوید باری بدهند تا اندازه هم که مساعدت بکنند خیلی متشکر هستیم زیرا مقدمتاً عرض کردم شرط رضایت او است مکرر در این مجلس دیده شده حربه که بسر مخالفین زده میشود آخرین آنها امتیاز چک اسلواک است بنده خیلی میل داشتم که بر طبق معامله چک اسلواک با ما معامله می- کردند در قسمت مدت آنجا سی سال است این جا حداقل چهل و حداکثر پنجاه سال است یعنی ۵۰ سال مدت دارد معلوم است امتیاز گیرنده در صورتیکه بمانند پیشرفت میکند به پنجاه سال آری مقول بچهل سال تنزل کند؟
صدمرتبه دیگر هم اگر پیشنهاد و اصرار کنم باز هم همان پنجاه سال است بواسطه این که مدرک رضایت او است حالا که مدرک رضایت او است بنده گمان میکنم این مطالب نتیجه نخواهد داشت والا بنده باز عقیده اولیه خود را اظهار میکنم که باید طرفین رعایت حقوق خود را بکنند سی سال کافی است **رئیس** - آقای تدین (اجازه)
تدین - بنده با اصل ماده موافقم برای این که در این ماده تصریح شده است که دولت در امتیاز نامه صریحاً باید مدت امتیاز را معین کند در نتیجه وقتیکه امتیاز نامه را دولت تقدیم مجلس خواهد کرد مدت امتیاز در آنجا قید خواهد شد اگر چنانچه موافق باشد آن مدت با نظریه مجلس تصویب خواهد شد و اگر موافقت نداشته باشد درخواهد شد .
بنابراین این مسئله موکول است ببعد و بموقعیکه امتیاز نامه به مجلس میآید و برخلاف عقیده آقای کازرونی قطعاً مسئله رضایت طرفین خواهد شد .
یکی این که این جایک اشتباهی است یعنی طرفین یکی از آنها عبارت است از کمیانی و یکی دیگر اکثریت مجلس و بعد از آنکه مجلس رأی داد باین که چهل یا پنجاه سال یا بین این دو باشد و کمیانی هم داخل شد آنوقت رضایت طرفین حاصل شده است و لولاینکه ماداخل باشیم یا نباشیم من که در اقلیت در آن تاریخ باشم اصلاً طرف نیستم برای اینکه طرفین قضیه یکی

اکثریت مجلس است و یکی هم کمیانی و بیش از این توضیح نمیدهم (بعضی گفتند - مذاکرات کافی است)
رئیس - کافی است ؟
(گفتند کافی است)
رئیس - پیشنهاد آقا سید فاضل قرائت شود . (بشرح ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم از چهل زیادتر نشود .
سید فاضل **آقا سید فاضل** - بلی ولو اینکه آقای تدین فرمودند طرف اکثریت مجلس است که در دوره پنجم موفق خواهد شد بگذرانند این فقط ولیکن بنده گمان میکنم که باید تسهیلاتی از برای آن اکثریت باشد و اگر حد اقل و اکثر باشد کمیانی از آن حد اکثر پائین تر نخواهد آمد عقیده من این است با ملاحظاتی که درباره نقطه بود چهل سال کافی است خوب است حد اکثر را همان چهل سال معین کنیم همینطور هم پیشنهاد کرده ام و آنروزی هم که آقای مدرس پیشنهاد کردند بنده موافقت کردم و حالا که کمیسیون آنرا رد کرده خوب است دومرتبه آقایان موافقت فرمایند و فقط تعیین کنند که حد اکثر آن چهل سال تجاوز نخواهد کرد و محتاج به حد اکثر هر دو نیست **سهام السلطان** - همان طور که آقای تدین اظهار کردند باید قانون را طوری نوشت که عملی باشد و البته اگر ما مدت را ۲۰ یا ۱۵ سال قرار دهیم برای ما بهتر است ولی باید طوری باشد که طرف هم قبول کند آقای کازرونی اظهار کردند در امتیاز نامه چک اسلاو مدت را سی سال معین کرده اند ولی باید بدانند که مملکت چک اسلاو که مدت راسی سال کرده بایران خیلی فرق دارد اولاً در آنجا مقداری از چاه ها حاضر و کار شده است و عملیات ابتدائی در آنها شده در صورتیکه در ایران هیچیک از آن مراحل طی نشده و مدت زیادی کمیانی وقت لازم دارد برای اینکه نقشه برداری کند از طرف دیگر وسائل حمل و نقل هم دخیل است این است که ما حد اقل امتیاز را چهل و حداکثر را پنجاه سال قرار دادیم و البته هر طور دولت وقت مقتضی بداند رفتار خواهد کرد و اینکه آقای کازرونی فرمودند همیشه بجیل طرف رفتار میشود بنده عرض میکنم کمیسیون خیلی مشکست بعلاوه خودشان هم عضو کمیسیون بودند و به ترتیبی که کمیسیون پیشنهاد کرده بود کاملاً معتقد بودند و اگر بنده اشتباه نکرده باشم و در مجلس در موقعی خود ما در تحت شور بود از طرف شاهزاده اقبال السلطان يك چنین پیشنهادی شد و بالاخره تصویب نشد و در شد باینجهت تصور نمیکند ماده الحاقیه آقای مدرس هم قابل رأی باشد بهر صورت این قسمت مربوط باین نیست بلکه بامقام محترم ریاست است و فقط يك تذکری است در مقابل فرمایشات ایشان پس از مطالعه زیاد در کمیسیون قضیه عین جنس گرفتن از حیث نگاهداری و انبار کردن و فروختن و بازار و تمام حیثیات دیگر مشککتر بنظر می آمد و در درسش برای ایران

(عده قلیلی قیام نمودند)
رئیس - قابل توجه نشد . رأی گرفته میشود بنده ششم . آقایان اینکه تصویب میکنند قیام فرمایند .
(اکثر نمایندگان قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد جمله الحاقیه بنده ۱۵ .
(بشرح ذیل قرائت شد)
ماده ۱۵ پس از تذکراتی در مجلس شورای ملی ارجاع به کمیسیون شده بود تحت مطالعه در آمده و جمله ذیل بآخر ماده ۱۵ قبل از تبصره نمره يك الحاقی و برای تصویب بمجلس مقدس پیشنهاد می شود بعلاوه دولت و ساکنین ایران برای استعمال و مصرف داخلی (نه برای صدور از ایران بجهت فروش) حق خواهد داشت که از نقطه تصفیه نشده و سایر مواد نفتی باندازه احتیاجات داخلی خریداری نمایند دولت برای تعیین نرخ فروش آنها بداخله ایران باید در امتیاز نامه قیمت واقعی مواد نفتی مزبور را بعلاوه نفعی برای کمیانی تشخیص و تصریح بنماید در هر حال قیمتی که ترتیب مذکور در همین ماده برای فروش در ایران تعیین میشود نباید بیشتر از قیمتی باشد که کمیانی صاحب امتیاز مواد نفتی شمال ایران را در بازار داخلی از موضع صادراتی که در خارج ایران تاموقع فروش بآن تعلق میگیرد خواهد فروخت .
رئیس - آقای آقامیرزا علی **آقامیرزا علی** - عرضی ندارم **رئیس** - آقای آقا سید یعقوب **آقا سید یعقوب** - موافقم **رئیس** - آقای سید ابوالملک (اجازه)
سید ابوالملک - عرضی ندارم **رئیس** - آقای حاج میرزا عبدالوهاب **حاج میرزا عبدالوهاب** - عرضی ندارم **رئیس** - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - موافقم **رئیس** - آقای سهام السلطان **سهام السلطان** - بنده هم موافقم **رئیس** - رأی گرفته میشود بنده ۱۵ .
بترتیبی که قرائت شد آقایان اینکه تصویب میکنند قیام فرمایند .
(اکثر نمایندگان قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد . ماده الحاقیه پیشنهادی آقای مدرس قرائت میشود ماده الحاقیه - دولت میتواند بجای عایدات خالص حق خود را از عین فقط که برای از معدن استخراج می شود مشخص نماید مشروط بر اینکه کمتر از صدویست عایدات خالص نباشد .
رئیس - آقای مدرس (اجازه)

مدرس - تقریباً از آن وقتی که لایحه فقط پیشنهاد شده و در خارج هیئت رئیسه و کمیسیون های مختلفه این مسئله مطرح مذاکره بوده است بنده در اغلب آن ها حاضر بوده ام در اوائل که این لایحه پیشنهاد شده بود سهمی دولت عین فقط بود و بالاخره چون ما اهل خیره نبودیم خود را عرض میکنم که در این مسئله بهیچوجه بصیرتی نداشتم بنابراین باید تابع نظریات دیگران باشم .
کازرونی - تابع نظریات کی اسم آن دیگری را بیاورید .
مدرس - این معنی که هر کس يك صعبتی میکنم او بهتر از ما بلد است بالاخره بعد اللتیا واللتی مثل نقط جنوب از عین جنس گفتیم نباشد و به هر نظری که بود آن پیشنهاد عین فقط را تصویب نکردیم لکن اخیراً يك تأملی و يك پرسش هائی شد معلوم شد سایر نقاط دنیا هم عین فقط را میگیرند یعنی هر اندازه که استخراج شده قسمتی از آن فقط استخراج شده برای صاحب ارض یا دولتی که ذیقن است معین میشود بر عکس نقط جنوب که سه چهار سال بیشتر نیست که يك چیز جزئی بنسبت میدهند و قریب هشت سال بود که هیچ چیز بدولت نمیدادند و برای تهیه لوازم و تدارکاتی که لازم بود مصرف میشد اما در صورتی که از عین استخراجی باشد در همان ساعتهایکه نظر از معدن استخراج میکنند یکسهم از برای دولت معین می- کنند و حسابش هم برای ما آسانتر است و چون مسئله ناتمامی است و مجلس دیگر باید این امتیاز را تمام کند بنده مانعی نمی بینم اگر آقایان این پیشنهاد کرده است و سایر آقایان قبول فرمایند يك چنین اجازه هم بدولت داده شود تا در مجلس دیگر که شاید وقتشان هم از ما زیاد تر باشد اطراف کار را ملاحظه نمایند و هر طور که بصره و صلاح مملکت است معین کنند در هر حال من در قبول این پیشنهاد مانعی نمی بینم **مخبر** - تکلیفی را که آقای مدرس به **مخبر** میکنند قبول آن برای **مخبر** کمیسیون خیلی مشکست بعلاوه خودشان هم عضو کمیسیون بودند و به ترتیبی که کمیسیون پیشنهاد کرده بود کاملاً معتقد بودند و اگر بنده اشتباه نکرده باشم و در مجلس در موقعی خود ما در تحت شور بود از طرف شاهزاده اقبال السلطان يك چنین پیشنهادی شد و بالاخره تصویب نشد و در شد باینجهت تصور نمیکند ماده الحاقیه آقای مدرس هم قابل رأی باشد بهر صورت این قسمت مربوط باین نیست بلکه بامقام محترم ریاست است و فقط يك تذکری است در مقابل فرمایشات ایشان پس از مطالعه زیاد در کمیسیون قضیه عین جنس گرفتن از حیث نگاهداری و انبار کردن و فروختن و بازار و تمام حیثیات دیگر مشککتر بنظر می آمد و در درسش برای ایران

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی
زیادتر علی الخصوص بمدامد افزایند معلوم شد حد اکثری که میخواهند معین کنند برای صدها کمتر نبودن از صد شانزده است ولی حالا آقای مدرس صدیست پیشنهاد کرده اند کمتر بنا بود نبودن از صد شانزده بود و آنهم معلوم است که در پنج سال حد وسط عایدات را که با هم بستند نباید در هر سالی از صد شانزده کمتر باشد کمیانی تفاوت آن را بدهد و اینطور حدس میرود که صد شانزده کمتر از صد است و اگر کمیانی هائی پیدا شوند که بخواهند صده از عین عایدات را بدهند بیشتر برای اینست که دولت حق تقشیر در دفاتر و حسابهای آنها نداشته باشد زیرا وقتی معین شود که دولت از عایدات خالص بگیرد حق دارد که در تمام دفاتر و محاسبات کمیانی رسیدگی و تقشیر کند و معلوم کند که عایدات خالص این اندازه است **مدرس** - مثل اینکه در نقط جنوب **مخبر** - مکرر عرض کردم که تصور خودتانرا دلیل قرار بدهید از برای اینکه دیگران هم شاید تصور بکنند و اگر بنا شود صده از عین عایدات بدهند دیگر حق تقشیر و رسیدگی بدفاتر کمیانی ندارد برای اینکه در سرچاه نقط ده خروار صد خروار نقط استخراج میشود فلان مقدار شرا شما میگیرید آنوقت شما در کجا تصفیه مینمایند با کدام لوله ها میبرید کجا انبار میکنید کجا میفروشید در هر صورت اظهارات بنده قدری تطویل بلانتهجه بود زیرا بنده می بایستی فقط عقیده کمیسیون را بگویم و متذکر شوم که مجلس هم آن پیشنهاد کرده است و اگر اینطور هم نیست باید مجدداً رأی گرفته شود **رئیس** - رأی میگیریم بقبول توجه بودن این پیشنهاد آقایان اینکه قابل توجه میدانند قیام فرمایند .
(چند نفری برخاستند)
رئیس قابل توجه نشد پیشنهاد آقای کازرونی قرائت میشود (بشرح ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم در ماده قید شود دولت مجاز است منافع خود را از عین فقط استخراج کرده در سرحد از قرار صد ۲ مقرر دارد **رئیس** - آقای میرزا علی (اجازه)
آقای میرزا علی - اعلاماً عرض میکنم بین لفظ معنی خوب است تفکیک فرمایند حضرت والا فرمودند اولاً اگر صده بگیریم معلوم نیست نفع دولت باشد ثانیاً انبار نیست و نفع ها را چه باید بکنیم و در نتیجه اسباب زحمت خواهد شد ما بمانده تعهد کردم التزام میدهم که صده مساوی باشد با صد ۱۳ اگر آقای **مخبر** و کمیسیون محترم بمدامد آنها مطالعه هنوز حساب این مسئله را نفهمیده اند پس وای بر من

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی
نصرت الدوله (مخبر) پس وای بر شما میرزا علی - بنده باز التزام میدهم که صده مساوی بلکه بیشتر از صدی باشد و مکرر خود حضرت والا هم این مسئله را تصدیق کرده اند **مخبر** - تکذیب میکنم **آقامیرزا علی** - بسیار خوب بنده هم تکذیب میکنم **رئیس** - ۴ میلیون یوند روش فقط جنوب در مدت بود و بموجب صورتی که داده اند ۴ میلیون یوند عایدات خالص نشان میدهند و از این مقدار ۶۴ هزار یوند بماندهند شما این مخارجی که خارج از دخل ایران است یعنی کرایه کشتی و غیره را اگر مستثنی کنید تصدیق خواهید فرمود که صده ۱۶ مساوی است با صد ۳۰ از عین فقط استخراج شده حالا اگر چنانچه آقایان این مسئله را درست تشخیص ندادند خوب بود حالا که این قانونرا بمجلس پیشنهاد کرده اند يك صورتی نشان میدادند و میگفتند ما بر طبق اینصورت تشخیص داده ایم که صده ده برای دولت مضرات **بنده** عرض میکنم که باو کیل کمیانی در این موضوع صحبت داشتم او قریب دو ساعت حرف زدم و او صده را قبول نمیکند و میگوید شما در باره ما رحمت کنید و مثل کمیانی جنوب بمانم همان صد شانزده بدهید بدیهمی است او بضرر خودش راضی نشده و حتی امکان منافع خود را استقبال میکند **اما** اینکه فرمودند نظر ما در کجا ضبط کنیم و از کجا انبار بیاوریم بنده عرض میکنم آنچه فقط از سرحد خارج میشود اعم از اینکه خالص یعنی تصفیه شده باشد یا مواد اولیه باشد یا کاز باشد هر چه باشد در سرحد صد دوازده بدهند و اگر این ترتیب بدهند تعیین وزن و حساب آن هم در گمرک خیلی آسان و سهل است حساب و دفتر هم نیخواهد **از این جهت** بنده عقیده ام این است صد دوازده از عین فقط بدولت ایران بدهند و ما هم مثل او بفروش میرسانیم در این صورت نه او می تواند با اجفاف کند و نه ما زیادی از او خواهیم خواست بنا بر این گمان میکنم این پیشنهاد بنده يك پیشنهاد عادلانه است **رئیس** - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)
حاج شیخ اسدالله - بنده تصور میکنم مذاکرات زیاد در اطراف این پیشنهاد لزومی ندارد زیرا آنچه راجع بقانون فقط باید تا کنون مذاکره شود مذاکره شده و تقریباً تمام اذهان روشن شده شاید عقیده آقای کازرونی این باشد که بدون اینکه سرمایه اش مستهلك شود کمیانی نصف یا تمام عایدات را خوب است بمانده البته این عقیده خوب است ولی تصور نمی- کنم عملی باشد یعنی طرف قبول نخواهد کرد

میانه برای جلسه دیگر
 هخبر - آیا ممکن نیست در صورتی
 که اصلاح عبارتی باشد در همین جلسه
 اصلاح شود؟ زیرا حالا که مجلس رأی داد ما
 هم حرفی نداریم
 رئیس - مطابق نظامنامه معمول نیست
 میانه برای جلسه فردا. دستور جلسه فردا اولاً
 شور در کلیات این قانون
 ثانیاً حقوق متقاعدین وزارت جنگ
 ثالثاً پیشنهاد اداره مباشرت راجع به
 مطبوعه مجلس
 رابعاً مستمری راجع به لامرضا خان
 میر پنج

(جمعی گفتند جلسه کی خواهد بود)
 رئیس - فردا صبح سه ساعت بظهر
 (جلسه بیست دقیقه بظهر ختم شد)

رئیس مجلس - مؤتمن الملک

جلسه ۲۸۶

صورت مشروح مجلس

یوم چهارشنبه ۲۳ جوزای

۱۳۰۲ مطابق ۲۷ شوال

۱۳۴۱

(مجلس یکساعت و نیم قبل

از ظهر بریاست آقای مؤتمن الملک

تشکیل گردید)

صورت مجلس یوم دوشنبه ۲۱ جوزا

را آقای امیرناصر قرائت نمودند.

رئیس - صورت مجلس باید به تمامه

خوانده شود.

یک قسمت از نطق آقای مستوفی -

المالک که خوانده نشد قرائت میشود

(آقای امیرناصر یک سطر از

صورت مجلس را که بدو قرائت

نشده بود قرائت نمودند)

رئیس - آقای سلیمان میرزا

(اجازه)

سلیمان میرزا - بنده این صورت

مجلس را در نوشتن متناسب ندیدم زیرا یک

قسمت از این نطق ها در صورت مجلس

خلاصه نوشته اند و یک قسمت را مفصل صحبت

هائی که بنده و آقای مدرس کردیم

خیلی مناسب با صورت مجلس نوشته شده

ابکاش همه نطقها اینطور نوشته شده بود

و آن قسمتهائیکه در آخر مجلس آقای

تدین در قیاب هیئت دولت فرمودند خیلی

مفصل نوشته شده است اگر آهنگ آهنگ

اولی است که اینها را هم باید مختصرتر

بنویسند و اگر آهنگ آهنگ دومی است که

اولی هارا هم باید آن قسم نمایند و اگر

خیر باید آن مسائل و مطالبی که در این

آخر مجلس در حال عصبانیت گفته میشود

مطرح شود آنوقت بنده هم راجع بقسمت

ککنم .

های اخیر صورت مجلس بعضی عرایض

دارم که اگر اجازه داده شود عرض می

کنم .

رئیس - صورت مجلس باید اصلاح

شود بنده هم تصدیق دارم که قابل اصلاح

در صورتیکه صد ۱۲ از این نطق در
 سرحد بگیرند آنوقت اصول اینمواد بکلی
 باید تغییر کند .

و همچنین مواد راجع باستهلاك و با

این نظری که شما دارید مبنی بر اینکه صد

۱۲ از عین نطق در سرحد بگیرند آنمواد

ازین خواهدرفت و در عوض فقط يك ماده

باید وضع کرد که صد ۱۲ از عین نطق در

سرحد بگیرند این يك عقیده علیحده است

ولی پس از اینکه به استهلاك سرمایه و

سایر مواد رأی دادید دیگر آن مواد

تصفیه شده را نمیشود کاری کرد و باید

رأی داد .

بنابراین کمان نیکم مذاکره زیاد

در این موضوع لازم باشد و بمقیده بنده

خوب است پس از دو سال هر چه هست مجلس

رأی خود را در این قانون بدهد .

رئیس - رأی میگیریم بقابل توجه

بودن پیشنهاد آقای کازرونی آقابانیکه قابل

توجه میدانند قیام فرمایند .

(کسی قیام نکرد)

رئیس - قابل توجه نشد . پیشنهادی

که آقای مدرس فرموده اند راجع به ماده

سوم نیست .

مدرس - راجع به ماده سوم است

بفرمائید ماده سوم را قرائت فرمایند معلوم

می شود .

(ماده سوم بشرح ذیل قرائت شد)

پس از اختتام مذاکرات و امضای

امتیاز از طرف نمایندگان یعنی صلاحیت

دولت ایران و کمپانی رسبت و اعتبار

امتیاز مزبور منوط بتصویب مجلس شورای

ملی خواهد بود .

مدرس - پیشنهاد بنده راجع باین ماده

است که نطق فرع در آن است

(جمعی گفتند ماده چهارم است که

نطق فرع دارد نه ماده سوم)

مدرس - در هر صورت این یک

اصلاح عبارتی هست

رئیس - پس بفرمائید توضیح

بدهید .

مدرس - پیشنهاد بنده يك اصلاح

عبارتی است زیرا در ماده فقط يك جهت

را متذکر شده و ما تمام جهات آن را قائل

شده ایم به آقای رئیس هم عرض کردم

اگر در موقع شور در کلیات اصلاح عبارتی

جادارید پیشنهاد میکنم این است که نظر بنده

این پیشنهاد عیبی ندارد

رئیس - آقای هخبر چه میگویند

هخبر - چون در مجلس رأی داده

شده دیگر اظهار عقیده بنده مورد ندارد

والبته بنظر مجلس است

رئیس - رأی میگیریم بپیشنهاد آقای

مدرس آقابانیکه قابل توجه میدانند قیام

فرمایند .

(جمع کثیری قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه شد . بقیه مذاکرات